

BRÓDY SÁNDOR

APRÓ
REGÉNYEK (1.
KÖTET)

Sándor Bródy
Apró regények (1. kötet)

«Public Domain»

Bródy S.

Apró regények (1. kötet) / S. Bródy — «Public Domain»,

Содержание

A BÖLÉNY	5
TANULMÁNYFEJEK	13
Конец ознакомительного фрагмента.	15

Sándor Bródy

Apró regények (1. kötet)

A BÖLÉNY

Szeptemberben, éjjel, vadászatról jöve, Wejér Ábrám pihenőt sem engedett a kéjtől fáradtságtól kiállott vendégeknek, megcsendítette a várkastély harangját, megfúvatta a kürtöket: «tornára!» kiabálták a huszárok, sipogta a komornyik.

A lovardában készen volt a tornára minden. A luszterek ragyogtak, a dámák páholyai fölél boróka-fenyő baldachint emelének a darabontok, a tölgy asztalokon már édesen-kéken füstölt a mazsolás puncs...

Az öreg Taroczkay Gergely gróf vezette befelé Perei Krisztinát, az ősz dáma helyet foglalt, mosolyogva bölintott mindenfelé, aztán stecherjét folyton reszkető kézzel, de folytonfolyvást szeménél tartotta. A dámák, a leányok, az urak betolulván, mélyen meghajoltak előtte, Wejér Ábrám megcsókolta nénje homlokát és intett a zöldruhás versenymesternek, hogy kezdődhetik.

Apróságokkal kezdték. Szentkerei Pali ezüst tallérokat tartott két ujja között és Wejér Ábrám hosszucsövű pisztolylyal lövöldözött arra. Kilencszer kilötte, tizedszerre szinte elhibázta és egy kicsit szakított a Szentkerei körméből. Perei Krisztina deakulum flastromot tett rája, aztán Pali lőtt tizszer, s talált mind a tizszer.

Az asszonyok beszélgettek ezalatt. Ezt már megszokták. Más következék, valóságos torna. Két mezősegi mágnás fényes pánczélinget öltött, lóra ült s úgy ment egymásnak. Közöttük Wejér Ábrám lovagló korbáccsal ingerelte egymásra a két paripát, még jobban a két embert. Rövid nyaka egészen vörös lett azalatt, kicsiny homlokán megdagadtak az erek, verességet árasztva rövidre nyirt, ősz haja alá.

– Ne hagyd magad, üssed, öld meg...! – kiáltá hol egyik, hol másiknak.

Azok egészen neki tüzesedtek. A mélységes csendben fogcsikorgást és egy galambszívű mellecske hangos, gyors pihegését lehetett hallani. Perei Krisztina még reszketőbb kézzel szoritotta szeméhez okuláréja fogantyúját...

Egyszerre mindenki elnevette magát.

Gógé, a cigány peczér állt az ajtóban, kitátott szájjal, felhúzott szemöldökkel, fehéren, mint a kréta. Valamit akart mondani, de nem tudott, mutatta véresre mart karját, kimarjult kezét, melyen hiányzott egy ujj.

– Megette... megette... nyögte ki végre nagy kinosan.

*

Egy hajtó – havasi oláh, Harhula nevű – holttestét hozták be az udvarra. Medvére lesett a radinoti rengetegben, ura parancsából, hogy majd jelentse neki. Nagyon hamar találkozott a medvével, tüzelnie kellett rája, elhibázta előszörre, aztán meg a megereszkedett puskapor nem fogott tüzet. Nagyon megcsúfolta a féreg, nem hagyott rajta emberi ábrázatot...

Ábrám gróf ott hagyta a tornát, kiment megnézni a testet. Két oláh, szintén Harhulák, ott állottak a halott fölött, kezükben fáklyával. Hidegek voltak, mint a szeptemberi éjjel és az urnak minden kérdésére csak egy-egy szóval feleltek. Azzal sem törődének, hogy Wejér Ábrám lehajol a halott társukhoz és szeliden, gondosan megigazitja a fejét, szólongatja, mint egy gyermeket.

– Tor lesz? – kérdezte az egyik.

– Hozzátok be, erre! – mondta a gróf.

A testet letakarták egy fekete atlasz szoknyával, melyet Luigi, a komornyik teremtett elő, aztán bevitték a lovardába. Ott letették a középre, az ur viaszgyertyákat állított melléje, és őrizetére alabárdost hívott. Azután pópákért küldött a szomszéd falukba, elhozatta mind.

– Huzzátok ki az ágyából, a melyik nem akar.

Csendben várták a papokat. A leányok citromvizet ittak, a dámák meg az urak csendesen szörpölgették a forró puncsot. Ábrám gróf leült a néje mellé és hallgatott.

Jöttek a pópák, hat elvadult arcú, nagy fekete szakállu, szál legény. Misének öltözve, teljes ornátusban. Megálltak a holttest fölött és énekelték khórusban a halotti éneket.

– Krisztina néném, a keszkenőjét! – szólt Wejér Ábrám és apró, keselyüszemeiben nagy könnycseppeket morzsolt szét.

*

Hajnal felé elásta Harhula Pétert a másik két Harhula. Még csak három óra volt, hatkor kelni kell, az urak nem tartották érdemesnek lefeküdni. Ábrám grófnak jó kedve kerekedett megint. Felöltözködött tetőtől-talpig páncélba és mérkőzésre hívta a két mezőségi gavallért. Mindjárt-mindjárt sarokba szoritotta őket és a hogy cselei sikerültek: aczélkaczagása nagy visszhangot vert az elcsendesedett szalában. Ingerkedett velük, gúnyolta őket, de egyszerre csak szeméhez kapott: megint arra vette magát a vér a két paripa helyett két tüzes vermet látott.

Elfelejtkezett arról is, hogy asszonyok vannak még itt, hogy Perei Krisztina néje hallja és elbődült mint egy bölény. Leszállt a lóról, szégyenkezve, támolyogva, és szó nélkül háló kamrájába ment.

*

Hat órakor, reggel, Luigi sorra járta a vendégek szobáit, meggyújtotta a gyertyákat, teletömte elemőzsiával a vadásztáskákat. Egy pár percz múlva indult az egész társaság, hajtóstul, cselédestől a rengetek felé.

A tűz irányába mentek, hol Wejér Ábrámnak kellett várakozni reájuk, rendes szokása szerint, mert a gazda mindig serényeb volt vendégeinél.

Ott is találták, a kicsiny vadászával, egy tömzsi parasztgyerekkel együtt. Övig pőrére vetkőzve ott állt a tűz mellett, a gyermek meg vadászkürtből, forrásvízzel öntözte. Az óriás mell párolgott, tüzelt, míg környöskörül dér feküdt az avaron, a tölgyek lombjai vörösre csipve, fázósan zizegtek.

Tél volt már itten és a fára mászott hajtók látták, hogy a hegyek alja is fehér már. «Hó van!»

Mindannyiuknak különös jó kedvük támadt. Nagyokat húztak a rózsolisos palaczkból, Ábrám gróf tréfásan magához szoritotta egycsövű Lazaro Lazariniját és jelt adott a kürtösöknek.

Megindultak lefelé a ritkás erdő avarján. Szólt a kürt, csaholtak a kutyák, a lovak nyerítettek alant.

A ház ura maradt hátul, a gyerekekkel. Minduntalan meg-megállt s oda szólt a gyerekeknek:

– Kölyök, a vállad! Belé-beléfogódzott, mert tartott attól, hogy elesik. Szemei mindegyre kápráztak, minduntalan tüzes kerekeket, halmokat, veres fákat látott. Majd egyszerre teljes sötétség borította el, nem látott semmit.

Belefogódzott egy fiatal cserbe és megrázta azt:

– Nem látok, nem látok semmit! – ordítá és vak dühében szinte kitepte a fát.

Alant a völgyben gazdáikra lelt paripák vidáman nyerítettek. Az erdőmester egy sziklahasadékból jelölte a helyeket... az első igazi kürtszó remegtette meg a szeptemberi reggel szűz csendességét.

És neki le kellett ülni a fa alá, tehetetlenül, mint egy böngészésben kifáradt pulyának.

I

Még egyszer, – egy napig – látott, azután megvakult egészen. Nem lehetett segíteni rajta, húga a ki udvari dáma volt Bécsben, hiába küldte le a leghiresebb bécsi szemorvost. A látó idegei sorvadtak el tökéletesen és egy véghetetlen barna tömeg volt körülötte az egész világ, a piros arcú szelid leányok, a hollófekete szelidíthetetlen paripák, mosolygós mezőségek, elvadult erdők komor belseje... Mindent, a mit csak szeretett a világon, s mindaz, a mi az övé volt, azokkal nem birt, azoknak nem parancsolt többé.

Ébren volt éjszakákon át és nyögött. Perei Krisztina, néhai anyjának özvegyen maradt húga, néha lejött hozzá a felső traktusból és fölvervén Luigit, bejelentette magát. Együtt töltöttek el sok álmatlan éjszakát. Az idős dáma leült öcsce ágyának szélére és családjáról való történeteket beszélt el neki. Emlékezett egy asszonyról és kárhóztatta azt, mert rossz vért hozott be a familiába. Beszélt neki apjáról, annak gyermekkoráról, mely szakasztott olyan volt, mint az Ábrámé. Elbeszélte neki azt a történetet, melyre Wejér gróf már csak homályosan emlékezett. A mikor apját, a főispánt a vármegye gyűlésén szonika föl akarták konczolni. Egyedül ő, a hét éves gyerek védte, kicsiny, gála kardját fogván az alispánékra... Elregélte azt is, a mikor apja először ültette lóra... Négy éves volt, de olyan nagy és erős, mintegy tíz éves gyerek... leesett, kétszer, háromszor, de nem sirt. Akkor sem sirt, mikor apja megverte olyan kegyetlenül, hogy szinte összetört belé minden csontja...

A vak ember arcza kiveresedett, a mint az apjától ötven esztendő előtt kapott ütlegekre gondolt.

– Vad voltál, tüzes voltál, egyszer majd lelőttem a tulajdon édes apádat!

– Igazságtalanul vert meg, most is mondom, igazságtalan volt akkor... mormogta Ábrám, nénjének kicsiny fehér kezét odanyomva forró homlokához.

Igy virradt rájuk akárhányszor. A mikor álmatlan volt Ábrám, Perei Krisztina mindjárt megérezte, mindjárt ott volt. Jött egészen fehérben. Abban a hálóköntösben, melyben urát fogadta, de haja, de arcza egészen olyan volt már mint a milyen rajta a hollandus vászon. És az egész várban nem emlékezett rája másmilyennek senki... Csak Luigi, a komornyik emlegette, hogy ezelőtt húsz évvel még nagyon szeretett kártyázni...

Most is egy nap, hogy öcscsét mulattassa, előhozakodott a pohárszékéből valami régi kártyákkal. De csak némely figurákat ismert már. Abbanhagyták és beszélgettek. Néha mindennap, néha meg egy hétig sem látták egymást. Ábrám egyre aludt. Sosem ivott bort, de most sokat és különösen nehéz fajtákat ivott, hogy elkábítsa magát. Egyszer oszt azt is abban kellett hagynia, az ital nem birt többé vele, ihatta kupástól, nem érezte meg.

Tél jött. A völgybe vezető utakat egészen elállotta a hó. Sem a faluba, sem a várba nem szállt még egy idegen madár sem. Ragyogó, világos, csendes éjszaka volt az, a mi leszállt reájuk. A verebek potyogtak lefelé az ereszről, a komondorok behúzódtak a szinekbé. Nem járt sehol senki.

Ábrám kiült az erkélyre és belémeredt a fehérségbe, hátha megérzi vagy egyszer ha csak egyetlen csillanását. Hallgatta, nem nyikorog-e valamely szekér, nem ugat-e tulnan a falu felől valami idetévedt ordas... Egyszer mintha hallotta volna a jól ismert vonítást, kiabált a puskája után. Virág, az egyik cigánypeczér kihozta neki a hires Lazaro Lazarinit.

– Tessék!

Ábrám gróf leejtette kezéből a fegyvert és ráordított a cigányra:

– Mit vihogsz, gazember!

Meg akarta csapatni. Voltak napjai, a mikor mindenkit meg akart veretni. Ide legközelebb eső faluját, a verbéniaiakat, kiket tíz, esztendővel hamarabb szabadított föl az általános fölszabadítás ideje előtt, de kiket még most is jobbágyainak nézett. Kik még mind az ő földjét szántották, erdejét tüzelték, zsarnokságát nyögték. Ezt a fél székely, fél oláh keveréket, kik között – csudálatraméltó – nem egy legény hasonlított reá. Olyan nagy fejüek, olyan sűrű hajuk szögletes, Hephaistos mellüek voltak

mint ő. Reményteljes állapotban levő szép fekete asszonyok álmodtak tán róla, a mindenható urról, kinek nem sok szavába került volna, hogy fölelevenitse egy elévült jogát, a jus primaeről... A mi néha tán eszébe is jutott Ábrámnak...

Verni, ütni, ölni. Ádáz vérenek vér után való vágyakozása talán sohasem volt olyan erős, mint most, a mikor a csinyt tevő béres is elfutott előle. Dühvel és utálattal töltötte el tehetetlensége és szerette volna szemeit kivájni, mert nem tudott az meglátni még csak egy pusztát sem abból a temérdek hóból, mely vadászlovak patái alatt nyikorog, vad vértől piros most mindenfelé...

II

A tél mind erősebb lett. A hó megfagyott, még az árkokban is úgy összeállott, hogy megbirta a szekeret. Jöttek a kis-páli várhoz az urak, régi czimborák. De a kapuk be voltak zárva mindenfelől, hiába zörgetének. Ábrám nem bocsátott be senkit, még Perei Krisztinát is elküldte Kolozsvárra, színházba, mint ilyenkor rendesen. A magányosság még egy kissé hűtötte vérét, nem volt kivel mérkőznie, kivel zsarnokoskodnia, kivel – nagylelküsködni. A számtartót, a belső tisztet is bekergette a falubéli kastélyba, nem maradt itt némi cselédségen, néhány lovászon, Luigin és a kis vadászgyereken kívül senki.

A felső traktusban egyedül lakott a Perei Krisztina kisasszonya, egy húsz éves, csendes, satnya leány, a kit Penészvirágnak hívtak itt mindenki. Most ezzel együtt költötték el az estebédet, szótlantul, komoran. A lány ugyszólván még lélekzeni se mert és egyszer, a mikor véletlenül megfogta a vak ember kezét, a félelemtől elfakadt sirva. Ábrám gróf a sirástól forró kis arcot magához vonta és hosszan, hevesen odaszorította arcához, mormogván mellé egy pár szives szót...

Aztán nem ettek többet együtt.

Ábrám egészen bebujt odujába. Most már csak Pétert a vadászgyereket türte meg maga mellett. Ezt költötte föl éjjel, baraczkot mérve a csontos, nagy fejére, mely szakasztott olyan formájú volt, mint az övé. De a gyerek, a mikor csak szerét ejthette, elszőkdösött mellőle, kiment madarászni, vagy veréb-göbecscsel lőni össze-vissza mindenre. Baja volt vele, pedig a kis paraszt úgy rettegett hangjától, mint menydörgéstől városi gyerekek.

Néha úgy bánt vele, mintha tulajdon gyermeke lett volna. Tanította parancsolni, pipázni, uszította a cselédleányokra.

Éjjel – többször is – lovat nyergeltetett neki a lovardában. Meggyujtatta a lámpákat, befűtötte a nagy bolyai kemenczéket. Aztán a terem közepére állva, biztatta a gyerek paripáját, csattantott a nyelvével, pattintott ostorával...

Egyszer-egyszer, a mikor Péter lebukott és nagyokat nyögött, nevetett is. És ráült a megvadult ménre maga, de hiába köttette magát a lóhoz, mint egy gyermek, leesett és a ló elragadt vele, vonszolván maga után ki az udvarba.

Összetörte egészen. Le kellett fektetni. Penészvirágot lehivatták, az etette. Egészen ellágyult és hagyta magát pólyáztatni, becéztetni, mint lázbeteg kis lány. Egész estén át fogta a kisasszony kezét. Egyszer-egyszer beszédbe is ereszkedett vele. Megkérdezte:

- Úgy-e maga kicsi Penészvirág most mosolyog?
- Igen, hogy tetszik tudni?
- Úgy érzem. – Nem fél már tőlem, mi?
- Nem.
- Nem is szomorú?
- Nem, miért lennék az?
- Mert itt nincsenek férfiak?
- Hát a gróf ur?
- Én?

Ábrám elhallgatott, majd kevés vártatva elbeszélte a leánynak, hogy is ragadt ő itten. Olyan bőbeszédű lett, mint egy poéta. Apró részleteket, humoros, színes, apróságokat mondott el arról a napról, a mikor színészeit kiverte a házból. Nem akartak tanulni, mindig csak ettek volna, olyan kövérekké lettek, mint egy-egy hörcsög...

– Csak maga maradt itt kicsi Penészvirág. Magát is ki akartam dobni, de tél volt, a primadonna könyörgött, hadd maradjon itt... hát itt maradt... Az apja egyszer másszor még eljött, egy tiszt, jólövő, morva.

A leány csendesen, édesdeden sirt. Ábrám megszorította a kezét, szinte vért facsart belőle. De aztán nem szólt többet hozzá, aludni küldte.

Egész éjjel jó kedve volt. Többször megijesztette a kis Pétert, olyant kaczagott. Reggelre fölkel, nem volt semmi baja. Beküldött sebtén Torda-Ditróra papért s másnap ennek némi ellenállása után összeeskettette magát Penészvirággal.

III

Februárius negyedikén újra nagy hó esett. Reggel kezdte és hullt az egész éjszakán át. Ábrám gróf éjjelre mindig nyitott ablakán keresztül jól hallotta a pelyhek melancholikus zenéjét és szíve olyan hangosan, különösen dobogott, hogy nem tudott többé hanyatt feküdni, fölkel és kezét kidugta az ablakon.

Nem is pelyhek, teljes, nagy, puha tollak estek a tenyerére. Olyan hó volt ez, mint a milyen nem esik a világon sehhol, csak erre az erdélyi havasok fölött. Nem is havazás ez többé, mert az egész levegő-ég egy hó, a föld felett s az ég között egy fehér, puha, sűrű, de könnyü elementum foglalja a levegő helyét. Mintha a világ ujonnan formálódna, mintha a föld egyszerre más plánéta lenne... És mintha ez a különös állapot, ez a szomorú, félelmes, édes muzsika meg nem szünnék soha.

– Nagy hó, finom nagy hó! – mormogta magában a vak ur és odaült az ablakhoz, hogy jobban hallja, mint muzsikál az éjben neki egész operákat, regéseket, hősit, fényeset...

Milyen gyönyör hallgatni is ezt az ezüst éjszakát, hát még belemerülni testestől, lelkestől, nekiindulni a fehér végtelenségnek, a puha hullámokon, fekete vadat üzve. Menni, csak menni, lololni előre, sziklán föl, sziklán le, kis hegyi lóval szügyig merülni a havas szakadékba... Nem aludni, nem enni, csak be, be a rengetegbe!

A várkastély körül ötvenezet hold erdő terült el. Minden szál fa benne – Ábrám grófé. Tavaly ilyenkor harmincz napig vadászott benne és nem lelte végét. Pedig erőnek-erejével végére akart járni... Kidőlt mellőle mindenki, az urak a hidegtől feketére égett ábrázattal átszöktek tőle, előle Moldovába. Maga is, a fagytól olyan ábrázattal, mint az ében, visszatért a harminczegyedik napon.

Most ez jutott eszébe és haragudott magára. Ez egyszer ki kellett volna magát tombolnia, nem megfutnia gyáván, inkább meghalni, ott fagyni a hóban, pakulár lelt volna a holttestére és nem tudta volna, hogy kicsoda. Elásta volna, esett gödölyék mellé...

Megborzongott, a hó befujt az ablakon. Meghalni, nem. Tehetetlenül feküdni, nem parancsolni önmagával, túrni a mint vele, fölötte csinálják a hókusz-pókuszt. Meghalni, elesni, olyan tehetetlenül, mint egy vén ló, a ki teleette magát friss luczernával.

Ilyen rettentő düh soha sem fogta el még állapota ellen. Fogait csikorgatta az éjben és szerette volna megrázni a kastély oszlopait, hogy fölötte összerogyják az, és vele eltemessen mindent.

De a harmadik szobából, a nyitott ajtón át a kis Penészvirágnak, az asszonynak egészséges, édesded lélekzése hallatszott be. Úgy aludt, mint egy gyermek, míg a pitvarból izgatott és hangos, férfias lélekzetvétellel szunnyadt a kis Péter. Néha álmában szólt is egyet-egyed, kutyát, lovat szólíngatott, kergette a vizslát a vadtól «csiba te!»

«Az éjjelt érzi!» – susogta Ábrám és hirtelen gondolva valamit, rányitotta az ajtót. A gyerek nyomban fölébredt és fölült vaczkán.

– Öltözz! – szólt Ábrám.

A gyerek magára kapta a bekecsét.

– Megyek valahová?

– Együtt megyünk. Húzz csizmát is. Menj ki, nyergeld fel Muczit meg Barabolyt. De ne verj föl senkit. A fegyver-szálából hozd ki a Lazarinomat, vadászkést is hozz, magadnak is fegyvert, de nem göbecsrel hordót. Férfifegyvert, birod?

– Birom, hová megyünk?

– Ki. Nem szünik a hó, nézzed?

– Szünik, mindjárt eláll. Hajnalra nem lesz.

– Ne beszéljess. Igyekezzél. Egy, kettő.

... Megindultak a Korabgyia felé. A hátsó ajtón mentek ki, hogy a kapus meg ne tudja. Valósággal szöktek, s az úgy tetszett a gyereknek, hogy szeretett volna nevetni. De nem mert, nem merészelt urára se nézni, a ki mereven, de bizonytalanul ült a kis hegyi lovon. Erősen fogta a kantárt és szorosán a gyermekhez tartotta magát:

– Vigyázz rám, ha Baraboly észre nem vesz valami bajt, te figyelj, szólj. Világos van?

– Akár nappal. Merre menjünk.

– Neki egyenesen a Korabgyiának. A bánya felé, a forráson túl, be a fenyvesbe. Jártál már ott?

– Nem, de megtudom. Messzebb van, mint a nyárfák?

– Messzebb. Három óra, de sietnünk kell, hogy ott legyünk pirkadás előtt.

Serényen poroszkált alattuk a két kis ló. Nem esett velük semmi baj, Ábrám és még inkább lova tudta erre az utat. Ritkás erdőkön mentek keresztül. Halott vidéken, a hol még csak egy sármány se mutatkozott. Csak a hol a fenyvesek kezdődtek, ott látott a gyerek valami mozgó vörösséget.

– Róka! róka! kiáltá.

Nem szabadott reája lőnie.

– Majd benn a Korabgyiában! – szólt Wejér Ábrám egészen szeliden.

Ott akart űzni még egyszer vadat. Oda vágyott, annyi tűzzel, olyan éhséggel, hogy ettől az érzéstől alig tudott lélekzeni is.

– Oda, oda, siessünk.

Beértek a fenyvesekbe. A lovakat itt kellett hagyniok, bekötötték egy összeboruló fenyőpadmaly alá. A rövidebb, de a nehezebb út most következék. Kúszniok, mászniok, kapaszkodniok kellett. A vak ember egészen összevázta magát, lélekzete is elfogyott, minduntalan kérdezte a gyereket, nincse itt mély?

– Nincs, nincs, csak ne tessék félni.

Nem félt, de a félelemnél egy sokkalta kegyetlenebb érzés kapta karmai közé. Fölfelé igyekeztén, úgy érezte, mintha egy rettentő mélységbe zuhanna lefelé, de nem egyenest, hanem hol erre, hol arra dobódva. És ez alatt egyre vérzett, minden pillanatban megütötte fejét, hogy szinte elszédült bele. A gyerek, mint egy mókus, úgy mászott előtte. Néha lenyújtotta feléje kezét s neki belé kellett fogódzkodnia.

Fölértek. Benn voltak a rengetekben. Megállhattak egyenesen. Pihenni, mindketten odatámaszkodtak egy fához. Perczekig nem tettek egyebet, csak lélekzettek. Előbb jól kellett lakniok ezzel az étellel itt, csak azután ocsudtak föl.

Már reggel volt. A sötét luczfenyők alatt világított a hó. Az erdő mélyében végig-végig rezgett a napnak egy erővel betolakodott szilánkjá. Elhullajtott aranyszögek ebben az óriási kriptában, holott örökös szomorú zsolozsmákat, fájdalmas halotti énekeket zizegtek a fehéren mumifikált tű-lombok. Egy végtelen halotti mise, melyben a nagy, kinőtt fenyvek celebráltak, a törpe, koldus, kopott kis fák ministráltak. – Folytonos orgonazúgás, mely, ha elállt egy pillanatra, újra kitört nagyobb erővel, olyan forte, hogy szinte beleszakadt az ég.

– Megfuladok, vágd szét a bekecsem gallérját! – nyögte Wejér Ábrám, szédülve a kéjtől, a fájdalomtól.

A gyerek megcselekedte a parancsot. A vak ember bele fogódzkodott a kezébe:

– Vigy beljebb, valami tisztásra.

Elvezette.

– Állíts egy nagy, széles törzsű fához. Add kezembe a fegyvert. Vadászni akarok.

A gyerek odaállította, maga pedig odahúzódott egy száraz törzs mellé és vizsgálgatta a fák koronáit.

Ábrám kezébe fogta fegyverét és kereste rajta a kakast. Keze most fázott, nem találta. Ingerülten akasztotta vállára:

– Nem látsz valami nyomot?

A gyerek elszaladt körülnézni, majdnem egy negyedóraig volt oda.

– De; róka- meg medvenyomot.

– Bizonyos vagy benne?

– Bizonyos.

– Nem félsz?

– Nem.

– Mit fogsz tenni, ha jönnek?

– Lelövöm.

– Majd csak én.

A vak ember újra kezébe fogta a fegyvert, figyelt, hallgatódzott olyan szenvedélylyel, hogy arcza szinte eltorzult bele! Visszafojtotta lélekzetét is, hogy jobban halljon.

Hallott. A rengeteg megmozdult, a halotti kórus fölött diadalmaskodott az élet. Mindenfelé megmozdultak a vadak, ordasok jönnek csapatostúl, medve topog magányosan, maga alá törve a túlevelű cserjéket... Még olyan vadak is, melyek nem tanyázhatnak itt, most el ide tévedének. A makkosból erre bujkál a rőt-vad és éles röffentésének karéneke hangzik... Rüggyent a szarvas-ünő... Fölötte fajdkakas szól, császármadár hullatja fölülről a havat...

És most mind e zaj egyszerre elfül. Hatalmas bőgés remegteti meg a végtelen, a visszhangos kriptát. A vak ember arczán kiüt a verejték, fejét odaszoritja a fához, világtalan szemeit tágra nyitja, kezével reszketve keresi fegyverének kakasát és suttogja magának:

– A bölény, ez a bölény!

Az utolsó bölény, melyet negyven évvel ezelőtt itt ejtett el apja, nem pusztult el, itt van, él, csörtet feléje rettentő robogással. Nekivadulva jön, mindjárt itt lesz a királyi vad, az első, a legnemesebb, a legerősebb, melyet ősei dárdával, buzogánnyal űztek, mert golyó nem fogta... A kihalt vadkirály, melynek fajtája ez országban elpusztult egészen, nincs már talán csak egy, az utolsó... –

– Hallod, a bölény! – suttogá Ábrám.

A gyerek nem értette, nem hallott semmit.

Wejér Ábrám hallgatta tovább, mint közeledik feléje, már látnia is kellene, már biztosan feketéllik... Jön, eltiporja rettenet.

Fölkapta fegyverét és lőtt a levegőbe.

A durranástól kijózanodott. Kietlen csend, egy feketeség volt körülötte. Sóhajtottak a fák, miserere deit zizegtek a lombok. Kripta volt ez, semmi élet sehol.

Egészen magához tért:

– Nincs itten semmi, gyerünk!

– Várnunk kellene, méltás uram, valamit hallok, mintha ordas söprené farkával a havat...

Vártak egy kissé. A vak ember szótlanul meredt maga elé, a gyerek izgatottan mászkált a hóban. Egy félóra is eltelt ilyen. Zaj hallatszott, megint elhallszott. A szellő is megállt szinte egy percze.

Ebben a halotti csendben egyszerre megszólalt Wejér Ábrám. Rekedten beszélt, majd hirtelen olyan érczel, hogy Péter megrémült belé.

– Kölyök, haza tudsz-e innen menni magadban?

– Haza.

– Jól van, derék gyerek vagy, állj velem szembe. Vagy tiz lépésnyire, ne nagyon távol.

A gyerek oda állott, Ábrám folytatá:

– Ne félj semmitől, nem lesz semmi bajod. Erősen meg van töltve a puskád?

– Meg! – motyogta a gyerek reszkető szájjal.

– Derék gyerek vagy, nem félsz. Nem szabad sohasem félned. Magyar vagy: tudsz-e egy zsoltárt? Mondd.

Péter mondta.

Ábrám gróf lehajtott fejjel hallgatta, majd rándított egyet vállain, egészen kiegyenesedett, kigombolta mellén a bekecset, hogy meztelen melle látszott és szólt:

– Vigyázz reám. Számolni fogok: egy, kettő, három. A mikor a hármát mondom, már célóztál és lősz ide, de nem máshová, vigyázz!

A gyerek alig tudott már lábán állani. Kitorpte a hideg, lázban volt egészen, szeretett volna elfutni, de nem tudott. Büvölet tartotta itt e tehetetlenül is óriás hatalmu emberrel, ezzel a királyi vadak legutolsójával, kinek világtalan szeme is jobban tudott parancsolni, mint mások ép tekintete...

Ott álltak egymással szemben. A gróf meztelen mellén szive helyére mutatva, a gyerek dideregve tartván kezében puskáját.

– Vigyázz! – kiáltá Ábrám. Emeld föl a puskát, célózz.

A gyerek eszméletét veszítve, fölemelte fegyverét, nagy, csontos fejéhez, ahhoz a fejhez, mely kicsiben tökéletes mása volt annak a hatalmas főnek, mely ijesztően, parancsolólag büvölettel meresztette rá szemeit...

– Egy... hangzott érczesen.

– Kettő...

Mintha e pillanatban a gyerek láza egyszerre elmúlt volna. Egy másik láz kerekedett föléje. Az a vad tűz, melyet egy házasságot törő nagy ur lopott be az ő paraszti véérébe. A pusztítás, az öldöklés, a hősiesség, az akarat, a vér után való vágyakozás forró vágya... Keze nem reszketett többé, izmai megfeszültek, szeme megvilágosodott, célzott és mikor a «három» felhangzott, annak második szótagja beleveszett egy durranásba – és abba a zajba, melyet egy hatalmas test zuhanása okozott a szűzi csendességben.

TANULMÁNYFEJEK

Legnyomorultabbnak azon a napon éreztem magam – egész életemben – a mikor egy novellát kellett volna írnom és nem tudtam.

Ez a «kell» nem volt a közönséges kényszerek közül való, majdnem életkérdés volt, hogy öthat lapot tele irjak valamely fabulával és egész napi kinlódás után sem tudtam többre vinni eldobott első lapoknál, a melyek legtöbbször csak ez az írás állott: «... elbeszélés, írta:...»

Tárgyaim is voltak pedig; sőt nyolcz-tíz téma közül válogathattam volna. Boldogtalan herczegkisasszonyok és boldog napszámoslányokról történetek jártak az eszembe. Nagy szerelmek, izzó szenvedélyek, a mint mozgatják, lázítják az embereket: világosan láttam. Előszedegettem régi és új keletű feldolgozatlan meséimet, a melyek elgondolása kész volt, papírra vetése most: – egyszerűen lehetetlen.

Mit bánom én herczegkisasszonyok boldogtalanságát, groteszk öröme buta málterhordó lánynak mit érdekel engem! Emberek szenvedélye, forró nagy szerelme: milyen kicsinyes, üres, hazudott, vagy legjobb esetben vad és állati most nekem. A mi belőlük megérint: kiáradó füstjök nehéz és kellemetlen; szabadulni vágyom szürke felhők közül.

De hová? Ezen a napon az élet és annak tükrözése: a művészet, szinte ilyen nyomasztó, kellemetlen és érdektelen füstfelleg az én elkínzott agyamnak. Élet, halál, szerelem, gyűlölség és bosszúvágy, mindenféle ambíció és minden szeretet, mindaz a mi fentartja és tovább mozgatja a világot: szürke felhő, a mely rámborúl, elfogja az én látóhatáromat, alakul, mozog körülöttem, alakot vált, oszlik, szakadoz, eltűnik.

Semmi az egész. Valami ismeretlen nagy, de gyerekes hatalom, gyerekes játék: kaleidoszkop; unalmas, mert mindig más és mindig ugyanaz.

Aludjunk inkább.

Lefeküdtem a diványra, este lett; behunytam a szemeimet s azokra a dolgokra gondoltam, a melyekről tudom, hogy nekem kellemesek, az én édes lányomra, anyámra, egy regényre, a melyhez nem rég fogtam tűzzel és reménykedéssel, de e gondolatoknak édes lépje mintha elfogyott volna, érdeklődésem megfogni nem tudta egyik sem.

Nem éreztem semmiféle fájdalmat s mégis végtelenül nyomorultnak éreztem magam. Halványan élt bennem bár a tudat, hogy van valami szerencsém az életben, mely épp a válságos pillanatokban mindig segítségemre jön.

A véletlen most is megjött, de csak későn, a tíz órai vonattal. Egy barátom, az aszódi javítóintézet első családfője, a legtökéletesebb tanító, a kit életemben ismertem. Juhász Istvánnak hívták, s az első pillanatban sehogysem akartam ő benne üdvözölni azt a – véletlent.

Fel sem keltem a diványról, azt mondtam, hogy beteg vagyok.

– Na csak maradj, egy óra mulva úgy is tovább megyek, ki a vasúthoz, áttettek a kolozsvári javítóhoz, aligazgatónak.

Abban a lélekállapotban is észrevettem, hogy kedvetlenül fogadja előrehaladását. Szegény ember, vagy boldog ember! Ezt még érdeklik a bűnök és az emberi szenvedések, még izgatják a problémák, melyek épp ezer milliószor ismétlődnek és ő épp az ezredik millió, a ki elég ostoba foglalkozni a megfejthetetlenel s azzal, a mi a megfejtésre sem érdemes. Sajnálja a bűnös gyermekeit, kik nagy és érdekes pszichológiai kérdések az ő szemében, voltaképen pedig virgácsolni való gazficzkók.

István «családfő» belevágott e gondolatmenetbe:

– Vigye az ördög az ilyen avangeállást, jobb szerettem volna maradni.

– Kevesebb fizetésért?

– Ingyért is... Volt egy, azaz két tanulmányfejem! Milyen fejek, semmi alkati eltérés, de milyen koponyák!

- Alakra; alma vagy körte?
- Katlan, melyben izzó parázs serczeg.
- Jer, égess meg velem: de tűz legyen; csak tudnál valami rettenetést, olyant, a mi megborzongat. Valami iszonyút, csak semmi analízis, utálok, tettem én is, de látom, hogy hazugság. Kidoblak, ha te is beállsz az újkori haruspexek közé. A bélből jósolni...
- Ne gorombáskodjál, tedd arrább a lábad, adj egy kis helyet.

I

- Nem olyan nagy dolog az egész, egy fiúról van szó, a ki mindössze tizennégy éves és mégis elviselhetetlen számára az élet, mert tudja, hogy anyja megcsalja az apját.
- Hát ez az egész? Egy közönséges házasságtörés, egy tacsó Hamlet?
- A körülményekben van némi érdek. A fiú egy pesti tanár fia, kitűnően nevelték, értelmi ereje elsőrangú, azért került a javítóintézetbe, mert atyja nem tűrhette tovább brutalitását. Anyjával úgy bánt, mint egy cseléddel. Nem akart neki kezet csókolni, nem lehetett rábírní, hogy vele az utcára menjen. Ha anyja tálalta ki ebédjét, otthagya, nem evett. Néha egész hónapon át nem váltott vele szót; egy alkalommal, este, minden szóváltás nélkül hozzá akarta vágni a petróleumos lámpát. Néha nagy szorgalommal, kitűnő sikerrel tanult, olykor meg hetekig elcsavarogta az iskolát. Egyszer minden szó nélkül beállt valami erzsébetvárosi dobozkészítőhez inasnak, két hétig nem leltek rá, végre is az utcán fogták el. Ütötték, verték, kínozták, – hiába. Ilyenkor mindig kiszökött a teherpályaudvar környékére az árúraktárak közé, leginkább a tarjáni bányák rakodójában bujt meg és napszámosok, szeneskocsisok, zsemlyéskofák kegyelméből élt. Mint javíthatatlan rossz, romlott fiút beadták a javító-intézetünkbe, a hol annyi elvetemült szegény fiú van, de még több romlott nagyúri gyerek. Az első héten, a mikor megjön a javítandó, – tudod – magánzárkában tartja a házi-rend. Itt megkapja az egyiptomi szembetegséget és a lelkét megvizsgálja az igazgató, ha a konyhakertészet után ideje marad. A rossz fiú mind a két bajon könnyen túlesik és belekerül a családba, a hol dologra és tanulásra fogják, annyi dologra és annyi tanulásra, hogy lélegzeni se marad ideje, nemhogy a rosszaságra. A fiút az igazgató helyett én vettem vizsgálat, helyesebben vallatás alá. Nem tudtam tőle meg mit is. Rossz, mert rossz, nem fog rossz lenni, igéri. Itt jobb, mint otthon.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.